

Leesvoer

Vonk

Vonk is het zusterblad van *Moer* in Vlaanderen. Nummer 32/3 (jan.-febr. 2003) is een themanummer over leesonderwijs. Werner Schrauwen, Marc Stevens en Jo van den Hauwe openen het themanummer met een beschouwing over (taal)leren en leesonderwijs. Kris van de Branden vervolgt met een overzicht van wat het wetenschappelijk onderzoek te vertellen heeft over het leesonderwijs in Vlaanderen. De derde bijdrage, eveneens van Stevens, Schrauwen en Van den Hauwe, schetst een aanpak van het leesonderwijs die beoogt dat leesonderwijs zinniger, leuker en minder clichématig te maken, een aanpak die gebaseerd is op het onderwijs in het basisonderwijs, maar ook bruikbaar is voor het vervolgonderwijs. Koen van Gorp ten slotte gaat in op differentiatie in een taakgerichte aanpak van het leesonderwijs. Het nummer wordt afgesloten met de rubrieken Ingeboekt, Interklas (besprekingen van weblocaties), Werkhuis en Ingeblikt (signalementen).

Vonk 32/4 (maart-april 2003) opent met een artikel van Marleen Kieft en Gert Rijlaarsdam over recensies schrijven, waarmee zij een brug tussen schrijven en literatuur willen slaan. José Vandekerckhove gaat eveneens in op schrijven in haar bijdrage over een module korte verhalen schrijven. In Spiekerskorner gaan Dirkje Ebberts en Theun Meestringa in op het fictiedossier. Vital Meij behandelt in zijn artikel diverse aspecten van mondelinge taalvaardigheid zoals die gestalte krijgen in een groot project op zijn school in Schijndel. In dit nummer ten slotte de rubrieken Interklas en Ingeblikt.

Voor bestellingen van *Vonk*, zie de binnenkant achter in *Moer*.

Herdruk poëzieonderwijs op de basisschool

De handleiding *Het huis lijkt wel een schip* is onlangs bijgewerkt en opnieuw uitgebracht. Het boek richt zich op de achtergronden en de didactiek van poëzieonderwijs in het basisonderwijs en bevat bovendien talrijke voorbeel-

den van gedichten, versjes en rijmpjes voor kinderen van 4 tot 12. Na twee inleidende hoofdstukken besteedt het boek in de negen volgende hoofdstukken aandacht aan zaken als poëzieonderwijs bij kleuters, poëzie leren schrijven, poëzie en beeldende vorming, rijm, ritme, metrum en beeldspraak en zo meer. Deze negen hoofdstukken bevatten naast achtergrondinformatie en een paragraaf over didactiek, ook elk een aantal uitgewerkte lesvoorbeelden. In een appendix vindt de lezer verder nog aanvullende informatie over bloemlezingen, secundaire literatuur over kinderpoëzie en over websites en software.

Jacques Vos, *Het huis lijkt wel een schip. Handleiding voor het poëzieonderwijs op de basisschool*. Baarn, HBuitgevers, 2002. 132 blz. ISBN 90 5574 356 9, € 13,50.

Taaleducatie op de basisschool

Binnen het project Kansrijke Taal van het APS is er veel aandacht voor het werken met versjes en gedichten. Het boek *Taaleducatie met versjes en gedichten* is daar een weerslag van. De kern van dit praktijkboek is hoofdstuk 3, dat bestaat uit 15 didactische werkvormen en activiteiten met versjes en gedichten, zoals uit het hoofd leren, rijmen en tongbrekers, een gedichtenposter maken of werken met een eigen dichtbundel. De bijbehorende cd-rom/audio-cd ondersteunt dit hoofdstuk met video- en audio-opnames uit verschillende basisscholen. De gekozen activiteiten beogen een compleet aanbod voor groep 1 tot en met groep 8 van de basisschool te bieden. De nadruk ligt hierbij op werkvormen die met de hele klas uitgevoerd kunnen worden en verder ook toepasbaar zijn in een kring en in het werk in instructiegroepjes. Naast het kernhoofdstuk 3 biedt *Taaleducatie met versjes en gedichten* nog twee inleidende hoofdstukken met achtergrondinformatie en een hoofdstuk over hoe het werken met versjes en gedichten in te passen in de dagelijkse lespraktijk. Zie ook *Moer* 2002/3, waarin Henk van Faassen een kritische beschouwing wijdt aan het gebruik van poëzie binnen het project Kansrijke Taal.

Henk Hansma & Monique Hansma, *Taaleducatie met versjes en gedichten. Praktijkboek Kansrijke Taal*. Baarn, HBuitgevers, 2002. 106 blz. ISBN 90 5574 369 0, € 22,50 (incl. cd-rom).

Portfolio in de onderbouw basisschool

In het project Kansrijke Taal van het APS gaat het om rijk en gestructureerd werken aan brede taalontwikkeling van kinderen. Kinderen krijgen in taalhoeken de ruimte om eigen plannen uit te werken en brengen na afloop hun ervaringen en producten terug in de kring. Leraren scheppen een rijk taalaanbod en trainen zich in het observeren van kinderen, in het uitdagen van kinderen en in het praten en reflecteren met kinderen. Tegen deze achtergrond groeit de behoefte aan een instrument om de ontwikkeling van kinderen op het gebied van taal zichtbaar te maken, overigens mede ook onder druk van buitenaf. *Werken met portfolio in de onderbouw* biedt een ontwerp, ideeën en inspiratie om het werken met portfolio's hierbij in te zetten. Kern is dat zo'n portfolio zichtbaar maakt hoe een kind zich op eigen wijze ontwikkelt en waar aanknopingspunten liggen voor verdere ontwikkeling. Kinderen zijn hierbij niet voor of achter op andere kinderen, maar worden eerst en vooral met zichzelf vergeleken. Het boek begint met een praktijkverhaal over werken met portfolio's in de onderbouw. Vervolgens worden de verschillende aspecten die uit dit praktijkvoorbeeld naar voren komen, verder uitgewerkt: het belang van leerlijnen, het verzamelen van werk van kinderen, het voeren van portfoliogesprekken met kinderen, het schrijven van zogenaamde labels bij producten van kinderen, de relatie tussen de onderdelen in het portfolio en de leerlijnen, en het gebruiken van de uitkomsten van een portfolio voor het verdere verloop van het onderwijs. Velerlei illustraties verduidelijken de tekst.

Dorothee van Kammen, *Werken met portfolio in de onderbouw*. Praktijkboek Kansrijke Taal. Baarn, HBUitgevers, 2002. 64 blz. ISBN 90 5574 370 4, € 10,00.

Lessen in literatuur

Met *Lessen in literatuur* is een nieuwe inleiding in de literatuurwetenschap verschenen, een inleiding die zich niet alleen wil richten op studenten en docenten in de geesteswetenschappen, maar op iedereen met belangstelling voor literatuur. Het boek volgt een andere aanpak dan canonieke voorgangers als Lodewijk of Knuvelde. De auteur heeft zijn hoofdstukken

geordend aan de hand van dertien concepten uit de hedendaagse literatuurwetenschap, zoals intertekstualiteit, focalisatie, betekenistoekenning of hybriditeit, en deze uitgewerkt in relatie tot een bepaalde historische periode. Zo wordt bijvoorbeeld intertekstualiteit uitgewerkt in relatie tot de renaissance en hybriditeit in relatie tot transnationalisme en postkolonialisme. De auteur wil dan ook zeker geen, al dan niet mogelijke, volledigheid nastreven, maar hij wil daarentegen –bediscussieerbare– accenten leggen. Tevens kan zo duidelijk worden dat een 'periode' nooit volledig en al zeker niet eenduidig gekarakteriseerd kan worden. Overigens, ook wat betreft de keuze van de behandelde concepten pretendeert de schrijver geen volledigheid. Elk hoofdstuk kent een historisch gedeelte, de behandeling van een benadering van literatuur, enkele analytische begrippen en de analyse van een literaire tekst. De keuze van deze literaire teksten is niet beperkt gebleven tot de Nederlandse literatuur, maar uitgebreid tot de Europese literatuur. Voor leraren Nederlands/ literatuur zal met name ook van belang zijn dat *Lessen in literatuur* met de gekozen opzet mede recht wil doen aan actuele ontwikkelingen als de toenemende vervlechting van de literatuurstudie met de studie van andere media, het veranderende lees- en mediagedrag van jongeren en de komst van het studiehuis.

F.W. Korsten, *Lessen in literatuur*. Nijmegen, Vantilt, 2002. 352 blz. ISBN 90 75697 81 3, € 24,90.

Uitdrukkingen voor anderstaligen

Een moedertaalspreker van het Nederlands gebruikt dagelijks heel veel uitdrukkingen, veel meer dan hij zelf doorgaans beseft. Voor sprekers van het Nederlands als tweede taal, ook voor gevorderden, blijven die talloze uitdrukkingen lastig. Een alledaagse uitdrukking als *achter iemand staan* voor iemand steunen kan al verwarrend zijn, maar zeker geldt dat voor uitdrukkingen in bijvoorbeeld krantenkoppen als *Nieuw kabinet aan de slag of Balkenende haalt uit*. Berna de Boer en Birgit Lijmbach hebben in *De spijker op de kop* in een achttal hoofdstukken oefeningen gemaakt rond uitdrukkingen die ze een jaar lang verzameld hebben uit fragmenten in kranten en tijdschriften. Elk hoofdstuk begint met een aantal van die fragmenten waarin de

uitdrukkingen uit dat hoofdstuk in een context geplaatst worden. De daaropvolgende oefeningen zijn achtereenvolgens gericht op herkenning en de betekenis van een uitdrukking, het receptief en uiteindelijk het actief gebruik van de uitdrukking.

De acht hoofdstukken zijn ingedeeld naar gebruiksgebieden zoals de voortgang van het werk, onderhandelen, leiding geven en dergelijke. In een register staan de behandelde uitdrukkingen nog eens bij elkaar met daarbij de betekenis uit het *Basiswoordenboek Van Dale*. Ook de antwoorden op alle oefeningen worden vermeld, waardoor het boek ook geschikt is voor zelfstudie of zelfstandig leren.

Berna de Boer & Birgit Lijmbach, *De spijker op de kop. Nederlandse uitdrukkingen voor anderstaligen*. Bussum, Coutinho, 2002. 64 blz. ISBN 90 6283 300 4, € 10,00.

Kindertaal in beeld

In 2002 werd Oetsiekoetsie uitgezonden, een tv-serie in vier afleveringen over hoe jonge kinderen taal leren. Inmiddels is in samenwerking met de SLO door Maaïke Verrips en Rikky Dekkers een studieboek uitgebracht dat gebaseerd is op Oetsiekoetsie. *Kindertaal in beeld* is bedoeld voor een brede doelgroep: voor cursisten van ROC's die bijvoorbeeld peuterspeelzaalleidster of klassenassistent willen worden, voor studenten en afgestudeerden van de pabo's, maar ook voor bijvoorbeeld studenten en afgestudeerden logopedie. Het boek kan functioneren in een regulier lesprogramma, maar ook als zelfstudiepakket, vooral ook door de opdrachten in elk van de 28 –korte- hoofdstukken. *Kindertaal in beeld* onderscheidt daarbij twee soorten opdrachten, de zogenaamde Opdrachten Taalbeeld waarin op basis van een zelf te maken video-opname van twee kinderen op basis van die opdrachten een beeld ontstaat van allerlei aspecten van de taalontwikkeling van die kinderen, en observatie- en/of praktijk-opdrachten, al dan niet gekoppeld aan fragmenten uit Oetsiekoetsie. Boek en tv-serie gaan uit van de verwerving van het Nederlands, maar er wordt ook aandacht besteed aan meertaligheid en aan dialect en aan kwesties als taalstimuleringsprogramma's, lezen en zelfs aan woordenschatdidactiek. In de drie bijlages vinden we formuleren ter ondersteuning van de

Opdrachten Taalbeeld, een vragenlijst voor ouders en een lijst met literatuur en internetadressen voor meer informatie. *Kindertaal in beeld* wordt ondersteund door een website bij de uitgever.

Maaïke Verrips & Rikky Dekkers, *Kindertaal in beeld*. Bussum, Coutinho, 2002. 77 blz. ISBN 90 6283 334 9, € 12,50.

Doe-het-zelf-cursus zinsontleden

Met *Beknopte grammatica van het Nederlands* willen Johan Kerstens en Arie Sturm een cursus in het praktisch ontleden bieden, het ontleden dat aan de orde komt bij het analyseren en verbeteren van allerlei soorten teksten. Het boek vormt één geheel met een bijgeleverde cd-rom die het oefenprogramma Gramma bevat. Praktisch elk onderwerp uit het boek kan zo met de cd-rom geoefend worden. De *Beknopte grammatica van het Nederlands* richt zich op de meest gebruikte termen en begrippen uit de traditionele grammatica en zal waarschijnlijk het best tot zijn recht komen bij mensen die al enigszins vertrouwd zijn met de traditionele zinsontleding. De globale indeling van het boek omvat drie hoofdstukken, respectievelijk over woordsoorten, zinsdelen, en over onder-schikking en nevenschikking. De uitgave wordt ondersteund door een website bij de uitgever (www.coutinho.nl) waarop onder andere ondersteunend materiaal en substantiële verbeteringen geplaatst zullen worden.

Johan Kerstens & Arie Sturm, *Beknopte grammatica van het Nederlands*. Bussum, Coutinho, 2002. 64 blz., met cd-rom. ISBN 90 6283 325 X, € 22,00.

Allochtone talen in Nederland

Door arbeidsmigratie, door de komst van politiek vluchtelingen en door gezinsvorming buiten de grenzen is Nederland 'van kleur vershoten'. Nederland is definitief een multiculturele samenleving geworden en bij een multiculturele samenleving hoort meertaligheid, niet als een –tijdelijk- probleem dat bijvoorbeeld de sociale integratie van nieuwkomers belemmert, maar als een wezenlijk kenmerk van zo'n samenleving. Tegen deze achtergrond willen de auteurs van *De andere talen van Nederland* een overzicht bieden van de stand van

zaken rond meertaligheid in Nederland anno nu. Bovendien doen zij dat door ook verder te kijken dan alleen Nederland en vergelijken ze de Nederlandse situatie met de stand van zaken in andere EU-landen en in Australië, Canada, de Verenigde Staten en Zuid-Afrika. Het boek is vooral gebaseerd op de resultaten van een groot aantal onderzoeken dat de afgelopen jaren aan de Universiteit van Tilburg is uitgevoerd. *De andere talen van Nederland* bestaat uit drie delen en een aantal bijlagen. De zes hoofdstukken van het eerste deel gaan in op de status van de zogeheten allochtone thuistalen. Zo wordt ingegaan op taalpeilingen in het basis- en voortgezet onderwijs en worden 23 zogenaamde taalprofielen geschetst (van het Arabisch, het Chinees, het Duits, het Moluks-Maleis, het Somalisch etcetera.). Deel twee behandelt schooltalen in het basis- en voortgezet onderwijs. Hier vinden we hoofdstukken over onder andere het beleid en de wetgeving voor OALT, het Onderwijs Allochtone Levende Talen, over leermiddelen, leerplannen en toetsen, en over een taalportfolio in meertalige klassen. Deel drie is een zeer uitgebreide bibliografie van allochtone groepen en talen in Nederland. *De andere talen van Nederland* zal vooral van waarde zijn voor iedereen die zich verder wil verdiepen in wat meertaligheid in Nederland, nu in 2003, betekent en met zich meebrengt.

Guus Extra e.a., *De andere talen van Nederland*: thuis en op school. Bussum, Coutinho, 2002. 377 blz. ISBN 90 6283 275 X, € 30,00.

Spellen is tellen

Spellen is nog steeds voor vele leerlingen een struikelblok. De regel van 'het kofschip' schijnt er maar niet in te kunnen. De heer Quant, docent in het basisonderwijs, probeerde alle bestaande methodes uit maar kon geen enkele geschikte vinden. Hij ontwikkelde een eigen spellingsmethode *Spellen is tellen*. Zijn methode is gebaseerd op nog nooit eerder geconstateerde cijfermatige wetmatigheden in de Nederlandse spelling. Ook berust deze methode op geen enkele traditionele oplossingsmethode of bestaande oplossingsprocedure. *Spellen is tellen* breekt in het geheel met de huidige tradities en opvattingen omtrent spellingdidactiek in het onderwijs. Het kofschip komt er niet aan te pas. De leerling hoeft alleen maar te kunnen tellen tot twee. Twee simpele spiegelbeeldige regels gebaseerd op de cijfercombinaties 1 en 2 vormen de basis van een geheel nieuwe spellingsdidactiek. Qant heeft zijn didactiek uitgewerkt tot een complete leer methode met uitleg en opdrachten. Hij heeft uitgebreid zijn leergang in de praktijk getest en komt tot de conclusie dat deze nieuwe spellingsdidactiek efficiënt werkt en niet tot fouten kan leiden. Wie interesse heeft in deze methode kan contact opnemen met de heer Qant, Postbus 2260, San Nicolas, Aruba, telefoon 00-297-5845670. E-mail: de_cuba_@hotmail.com

D.A. Qant, *Spellen is tellen*, Aruba, 2002.